



τὸ πῦρ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ φρονήματος. Ἄρματωλοι καὶ κλέφτες ἀποβαίνουν οὕτω ὅροι συνώνυμοι. Ὁ ἄρματωλὸς γίνεται κλέφτης, κατὰ τὰς περιστάσεις, καὶ ὁ κλέφτης ἄρματωλός. Ὅσον προχωροῦν οἱ καιροὶ τόσον τὰ δύο συγγενῇ στρατόπεδα συνδέονται πρὸς ἄλληλα καὶ ταυτίζονται, μέχρις ὅτου ἀμφοτέρα συνεργάζονται ἐν ταύτῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἀπὸ τῆς σχολαστικότητος.

(Νοέμβριος 1901)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ



* ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ *

* ΕΙΡΗΝΗ ΚΑ. ΚΑΛΟΓΕΡΗ *



Ἰ Ἰσπανοὶ ἔχουν μίαν παροιμίαν, ἥς τὴν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ φράσιν δὲν ἐνθυμούμαι, ἀλλ' ἥς ἡ ἐννοία εἶναι ἡ ἑξῆς· «τὸ **ὄωμα** εἶναι ἀγγεῖον **κρυοτάλλινον**, ἐν ᾧ διαφαίνεται τὸ κάλλος τῆς **ψυχῆς**». Βεβαίως ἡ παροιμία αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἀνάλογος ἡμετέρα, «οἷα ἡ **μορφή**, τοιάδε καὶ ἡ **ψυχή**», δὲν εἶναι ἄνευ ἐξαιρέσεως. Ἀλλ' ἀναμφιδόλως ἡ παρατιθημένη εἰκὼν τῆς συμπαθεστάτης δεσποίνης ἠδύνατο αὕτη μὴν νὰ καθιερώσῃ τὸν κανόνα.

Δὲν ἐπιτηδεύομαι τὸν φυσιογνωμιστὴν, ὡς ὁ νῦν συρμὸς ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ ὁ ἀδαέστερος περὶ τὰς φυσιογνωμίας καὶ ὁ ἥττον παρατηρητικὸς, ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς **Κας Καλογερῆς**, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ μαντεύσῃ ὅτι, τὸ λεπτοφυὲς καὶ ὡσεὶ ἔτοιμον νὰ θραυσθῇ εἰς τὴν ἐλαχίστην πρόσκρουσιν πρὸς τὰ αἰσθήματα περικάλυμμα τοῦτο, περικλείει δύναμιν χαλυβδίνην ψυχικῆς ἀντοχῆς, ἀντλουμένην ἐκ τοῦ πρὸς τὸ καλόν, τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ εὐγενὲς ἔρωτος.



Τὰς τρεῖς ταύτας ιδιότητας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ οἱ ἡμέτεροι ἀθάνατοι πρόγονοι συνέδεον μὲ τὴν ιδέαν τῆς μουσικῆς. Λέγοντες μουσικὴν, περιελάμβανον εἰς ταύτην, οὐ μόνον τὴν περὶ τὸν χειρι-



(Κατὰ νεωτάτην φωτογραφίαν Boehringer).

σμὸν καὶ τὴν χοῆσιν τῶν ἤχων ἱκανότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς πᾶν καλὸν καὶ εὐγενὲς ὁρμὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εἰς ταῦτα ἐπίδοσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος. Ὁ μουσικὸς παρ' αὐτοῖς ἦν φίλος, προστατευόμενος τῶν Μουσῶν. Αἱ Μοῦσαι δὲ ἀντεπροσώπευον πᾶν τὸ καλόν.



Φύσις οἷα τῆς Κας **Καλογερῆ** δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἀνῆκῃ εἰς τὴν μουσικὴν, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν αὐτῆς ἔννοιαν. Ἰδίως ὅμως εἰς τὴν διὰ τῶν ἡχῶν ἀπόδοσιν καὶ διάχυσιν τῶν αἰσθημάτων ὥθει αὐτὴν ἢ φύσις τῆς. Τὸ κλειδοκύμβαλον, τὸ ἀχάριστον καὶ ἀτελὲς τοῦτο ὄργανον, ὑπῆρξεν ἡ ἐκλογὴ τῆς, καὶ ὡς μᾶλλον ἀρμόζον εἰς γυναῖκα, ἀλλ' ἰδίως ὡς μόνον ὄργανον, ἔνεκεν ἴσα ἴσα τῶν ἀτελειῶν του, δυνατόν νὰ ἀναδείξῃ καλλιτέχνην, τὰς ἀτελείας ταύτας διὰ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἐκφράσεως μέχρι πλεονεκτημάτων ἀνυψοῦντα. Τὸ συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐδρεύει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τεχνίτου, διαχύνοντος αὐτήν, ὡς ἀστραπὴν, μέχρι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων του. Ὑπέροχον πάθος, σταθερότης ἐκτελέσεως, σεμνὴ χάρις καὶ τρυφερότης πλήρης ποιήσεως χαρακτηρίζουν τὸν ἀληθῆ τεχνίτην. Δὲν πρέπει μόνον εἰς τὴν εὐστροφίαν καὶ τὴν ταχύτητα ἐκτελέσεως μεγάλου ἀριθμοῦ ἡχῶν ἢ καὶ τούναντίον εἰς μόνην τὴν ἐκφράσιν νὰ περιορίζηται ὁ τεχνίτης. Τὸν καλὸν συνδυασμὸν τῶν δύο τούτων ιδιοτήτων δέον νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ ἀληθὴς τοιοῦτος, ὅστις οὕτω μόνον ἀναδεικνύεται ἄξιος τοῦ ποθητοῦ αὐτοῦ τίτλου.

Δὲν φοβοῦμαι νὰ μοῦ καταγνώσουν ὑπερβάλλοντα ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὴν Κας **Καλογερῆ**, διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὁ ἀκούσας αὐτὴν ἐκτελοῦσαν καὶ διερμηνεύουσαν, ἰδίως τὸν μέγαν Βετόβεν, τὸν Τιτᾶνα τοῦτον τῆς θείας τέχνης, δὲν δύναται νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ αὐτῇ τὰ ἀνωτέρω πλεονεκτήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων, δὲν ἀρνούμαι, κυριαρχεῖ ἡ πρὸς τὴν ἐκφράσιν μᾶλλον μέρημα, ἀναγκαίᾳ συνέπεια τῆς ὑπερευαίσθησας καὶ τῆς ἄγαν ἀναπτύξεως τοῦ συναισθηματικοῦ, αἰτίνες χαρακτηρίζουν τὰς νῦν ἀνωτέρας ψυχᾶς καὶ διανοίας. Τοῦτο ἴσως ἠδύνατό τις, λίαν αὐστηρὸς καὶ δύσκολος κριτής, νὰ καταλογίσῃ αὐτῇ ὡς ὑπερβασίαν. Ἀλλ' ἐγὼ εὐχομαι τοιαύτην ὑπερβασίαν εἰς πάντα καλλιτέχνην πάσης τέχνης. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ ἡ πρὸς τὴν ἐκφράσιν προσήλωσις τῆς καλλιτέχνης οὐδόλως κατορθοῖ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀκριβείαν καὶ τὴν σταθερότητα τῆς ἐκτελέσεως. Ἀλλῶς τε ἡ τελευταία αὕτη ἱκανότης ἀποκτάται σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς μελέτης, ἥς κατὰχρησιν, δύναται τις εἰπεῖν, ποιεῖται ἡ καλλιτέχνης, ἡ δὲ πείρα διδάσκει τὸν ἀρμονικὸν συνδυασμὸν τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς μηχανικῆς ἐκτελέσεως.

Ἡδύνατό τις πολλὰ νὰ γράψῃ ἀναπτύσσων καὶ ἀναλύνων τὸ τάλαντον τῆς Κας **Καλογερῆ**, ἀλλ' οὔτε ὁ χώρος τῆς πολυτίμου «**Ποικίλης Στιδῆς**», οὔτε ὁ χρόνος μοὶ ἐπιτρέπουν τοῦτο. Ἀρκοῦμαι ὁπλὼν ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ἡ Κας **Καλογερῆ** εἶναι μουσικὸν ἀπόκνημα διὰ τὴν πατρίδα μας καὶ μέλλουσα δόξα αὐτῆς, εὐτυχεῖς δ' εἶναι ὅσοι τὴν ἀκούουσιν ἐκτελοῦσαν, ἰδίως dans l'intimité.

(Ὁκτώβριος, 1901)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Ν. ΠΕΤΣΑΛΗΣ

Υ. Γ. Εἰς κάποιαν ἐφημερίδα ἀνέγνωσα μίαν ἡμέραν διατριβὴν χαρακτηρίζουσαν οὐ μόνον ἀμαθῆ τὴν Κας **Καλογερῆ**, ἀλλὰ καὶ δυσάρεστον μάλιστα! Δὲν ὑπάρχει μεγαλειότερος ἔπαινος διὰ τὴν ὑπερόχην ἀπὸ τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἀμαθῶν καὶ ἀδαῶν. Α. Ν. Π.

